

de grotere rol van verpleegkundigen bij vaccineren

De redacteurs van *Tijdschrift M&G* schreven in de afgelopen jaren tal van artikelen over onderwerpen waar ze nauw bij betrokken waren. In dit laatste nummer blikt een aantal van hen hierop terug en beschrijft hoe het er anno 2022 voor staat. Voormalig redacteur Pascale Lavooij, destijds sociaal verpleegkundige bij de GGD Rotterdam-Rijnmond, interviewde in maart 2016 hoogleraar Life Sciences Roel Coutinho. De oud directeur van het Centrum Infectieziektebestrijding van het RIVM sprak destijds bijna profetische woorden. Hoe geldend bleken ze na de coronacrisis?

*Tekst:
Hellen
Kooijman*

‘Wat je leest in dit artikel is dat je mensen serieus moet nemen in hun twijfel over vaccinaties’. Dit zegt Pascale Lavooij, medewerker deskundigheidsbevordering/stagecoördinator bij de GGD Rotterdam-Rijnmond, afdeling Publieke Gezondheid. ‘Toen al bleek dat als je als verpleegkundige alleen maar zegt: “Je moet je laten vaccineren, want dat is goed”, je lang niet meer iedereen mee krijgt. En dat werd door de coronacrisis helemaal duidelijk. Iemand laat zich echt niet vaccineren omdat jij zegt dat hij een wappie is en raar doet. Er is een groep mensen die door alle verhalen angstig is of de informatie niet goed kan lezen of begrijpen. Daarom is advies op maat zo van belang.’

Mensen aanspreken op de markt

‘Aanvankelijk werd er tijdens de coronacrisis massaal voorlichting gegeven over vaccineren. Nu is die voorlichting meer gericht op groepen, persoonlijker. Verpleegkundigen die vaccineren spreken mensen bijvoorbeeld aan op de markt. Het besef dat je naar de mensen toe moet was er al wel, maar we waren gewend aan een systeem waarin mensen een uitnodiging kregen en we ervan uitgingen dat ze dan wel vanzelf kwamen. Maar dat is niet altijd zo. Dus ik denk dat er een verschuiving is naar meer maatwerk, waarbij je niet alleen mensen opzoekt, maar ook echt in gesprek durft te gaan als er weerstand is.’

Coutinho pleitte destijds, in 2016 al voor een grotere rol van verpleegkundigen in de voorlichting over vaccinaties. Hebben verpleegkundigen anno 2022 die grotere rol gekregen? Lavooij: ‘Corona liet zien dat je in een heel korte tijd heel veel mensen kunt opleiden om een klein stukje van die coronabestrijding te doen.’

*Hellen
Kooijman
is (eind)-
redacteur
van *Tijdschrift
M&G* en
freelance
journalist*

Toen corona net was uitgebroken waren het verpleegkundigen van het team Infectieziekten die bemonsterden en bron- en contactonderzoek uitvoerden. Maar toen het van een a twee meldingen naar duizenden per dag ging, bleek dat dit niet meer gedaan kan worden door zo’n relatief klein team. Toen zijn er duizenden mensen geworven bij de GGD’s, die snel heel specifiek opgeleid werden in uitvoerende taken, bijvoorbeeld bron- en contactonderzoek. Verpleegkundigen in vaste dienst kregen een meer coördinerende en adviserende rol. Bijvoorbeeld als het ging om lastige of afwijkende casuïstiek en hoe je dat aanpakt.’

‘Nu is voorlichting over vaccineren meer maatwerk: gericht op groepen, persoonlijker’

‘Toch vroeg ook die uitvoerende rol om bepaalde competenties. Er werd wat gemakkelijk gezegd: iedereen kan in principe bron- en contactonderzoek uitvoeren of vaccineren. Maar er zijn niet voor niets opleidingen tot verpleegkundigen. Waarbij je ook echt leert in gesprek te gaan met mensen die in weerstand zitten, hoe je een gedragsverandering tot stand brengt. En dat zijn competenties die echt specifiek bij verpleegkundigen horen. Coutinho zei het al in 2016, maar ik denk dat dit nog duidelijker geworden is door de coronacrisis.’

Nr. 1-2016

Aan tafel met...

THEMA
HEEL DE WERELD
MAATSCHAPPIJ IN BEWEGING
IN JE WERK

Hoogleraar Life Sciences Roel Coutinho

'Op het gebied van infectieziekten is heel de wereld met elkaar verbonden'

In deze rubriek komen professionals die inspireren aan het woord. Niet alleen hun functie, maar ook lef, enthousiasme en visie zijn aanleiding voor een interview. Deze keer een gesprek met Roel Coutinho, hoogleraar Life Sciences aan de universiteit Utrecht en oud directeur van het Centrum Infectieziektebestrijding (Cib) van het RIVM. In 2013 nam hij afscheid van het Cib, maar hij ging niet achter de geraniums zitten.

voorlichting aan professionals over de vaccinatie en het belang zou goed zijn om misvattingen weg te nemen. We weten bijvoorbeeld dat het vaccin maar gedeeltelijke bescherming geeft en dat naarmate je ouder wordt de bescherming minder goed is, maar je voorkomt er vaak wel ernstige complicaties zoals een longontsteking mee. Op de vraag of alle verpleegkundigen Maatschappij & Gezondheid zich moeten laten vaccineren antwoordt Coutinho: 'Je moet je laten vaccineren als je met kwetsbare (ouders) mensen werkt. Bij hen kan griep meer complicaties geven en je bent een makkelijke bron als je bijvoorbeeld als wijkverpleegkundige van patiënt naar patiënt gaat. Ook als je zelf geen of nauwelijks ziek bent kun je het virus toch overbrengen.'

Vluchtelingen

Op dit moment speelt er veel rondom de vluchtelingen-centra. Bij GGD'en komen aardig wat vragen binnen van professionals en vrijwilligers die door hun werk in aanraking komen met vluchtelingen. Zij willen vooral weten of er een groter risico is een infectieziekte op te lopen. Is hun angst reëel?

Coutinho: 'De kans lijkt mij erg klein. Het bekendste voorbeeld is tbc, maar daar wordt zorgvuldig op gelet. Het komt overigens bij de groep Syriërs niet veel voor.'

Je ziet het meer bij Somalische vluchtelingen. De meeste andere ziektes zijn individuele aangelegenheden. De kans op verspreiding is klein. Maar je kunt dit wel zeggen tegen mensen, hun perceptie is vaak anders en daar moet je wat mee. Kijk maar naar de Ebola-uitbraak in 2014 in West-Afrika. De kans dat iemand in Nederland deze ziekte op zou lopen was verwaarloosbaar. Toch waren sommige mensen bang. Je moet hun angst serieus nemen en goed in gaan op vragen. Dat is iets wat ik wel heb geleerd in de communicatie met betrekking tot dit soort onderwerpen. Ik dacht soms, waar gaat dit over? En dat straalt je dan ook uit. Dat is niet goed. Dat komt arrogant over. Zo heb ik wel eens in de televisie-interview gezegd dat die bijwerkingen van de HPV-vaccinatie (Human Papillomavirus) indanemehalen zijn. Nou, dat heeft me nog lang achtervolgd! Kennis over een bepaald onderwerp alleen is niet voldoende. 'Je moet daarnaast veel aandacht besteden aan de communicatie. Hoe breng je de kennis die je hebt over en hoe ga je om met weerstand en emoties. Onrust rondom infectieziekten is er altijd al geweest, maar het wordt nu meer uitvergroot en zichtbaarder door het gebruik van internet en de snelheid waarmee gecommuniceerd wordt. Hier moet je als professional op anticiperen.'

Congres

Op 27 mei is er een groot congres voor alle verpleegkundigen Maatschappij & Gezondheid met als thema 'De maatschappij in beweging, heel de wereld in je werk'. Hoe komt dit thema terug in de infectieziektebestrijding? Coutinho: 'De wereld zit al in je werk, dat maakt het ook boeiend. Op het gebied van infectieziekten bijvoorbeeld is heel de wereld met elkaar verbonden. Kijk maar naar de resistentieproblematiek. Als je in India op vakantie bent geweest heb je na terugkomst een behoorlijk grote kans om een resistente bacterie bij je te hebben. Dat hoeft niet erg te zijn, want je raakt ze wel weer kwijt, maar het geeft aan dat bacteriën en virussen circuleren en soms problemen kunnen veroorzaken' 8

Roel Coutinho (1946) is arts-microbioloog en epidemioloog. Coutinho was hoogleraar in de epidemiologie en preventie van infectieziekten aan het Academisch Medisch Centrum van de Universiteit van Amsterdam en vanaf 2005 directeur van het Centrum Infectieziektebestrijding (Cib) van het RIVM, waar hij in 2013 afscheid nam. Sindsdien is hij hoogleraar Life Sciences en doet hij onderzoek op het grensvlak van de humane en veterinaire geneeskunde aan de Universiteit Utrecht.

Pascale Looij
is assistent
verpleegkundige
bij de GGD
Rotterdam. Afgestudeerd, afsluiting
infectieziektebestrijding en
redacteur bij
Tijdschrift M & G

Tijdschrift M&G maart 2016

13

Grotere rol

Verpleegkundigen zouden een grotere rol moeten hebben in de voorlichting over vaccinaties, meent Coutinho. 'Ik heb de indruk dat verpleegkundigen nu niet voldoende de tijd kunnen nemen om uitleg te geven over vaccinaties. Het feit dat ouders steeds kritischer worden over vaccineren gaat, zo vrees ik, op termijn problemen opleveren. Een ziekte als de mazelen kan dan weer de kop op steken. De voorlichting in een reizigersprekursor is meer gericht op individuele bescherming. Als een cliënt besluit zich niet te laten vaccineren tegen hepatitis A kan dat consequenties hebben voor hemzelf of hoogstens voor zijn of haar directe omgeving. In het rijkvaccinatieprogramma is er een algemeen belang.' We blijven bij het onderwerp vaccinaties. Niet alleen kinderen en mensen die op reis gaan, maar ook verpleegkundigen hebben te maken met een vaccinatieadvies. Denk aan de vaccinatie tegen influenza, ofwel de griepvaccinatie. Of de vaccinatie tegen hepatitis B een bloed-bloed overdraagbare ziekte, waarmee je besmet kunt raken door een prikaccident. Veel verpleegkundigen zijn daartegen gevaccineerd, vooral als bescherming voor zichzelf. Tegen de griep daarentegen niet meer dan 20 tot 25 procent van de artsen en verpleegkundigen in ziekenhuizen zich vaccineren, terwijl juist de vaccinatie wordt geadviseerd om verspreiding naar patiënten en bewoners in ziekenhuizen en verpleeghuizen te voorkomen.

Coutinho: 'Het heeft mij altijd verbaasd dat dit percentage zo laag is. Ik wil het woord roeping niet gebruiken, maar je kiest toch voor dit vak vanuit een bepaalde motivatie. Dan weet je dat de griepvaccinatie in het belang van de patiënt is en toch doe je het niet. Dat vind ik bijzonder, ik begrijp het gewoon niet. Ik vind niet dat griepvaccinatie verplicht gesteld moet worden, maar